

HÍREK

HAHN ISTVÁN

AZ ÓKORTUDOMÁNYI TÁRSASÁG TIZEDIK ÉVE

(AZ 1968. ÉVI KÖZGYŰLÉSEN ELHANGZOTT BESZÁMOLÓ)

Idei közgyűlésünkkel társulatunk fennállásának 10. évét zárjuk le. Ennek a közgyűlésnek tehát jubiláris jellege is van. Egy, még túlkorai ünneplés és összegezés helyett, elégedjünk meg azonban annak megállapításával, hogy társulatunk ebben az esztendőben is — mint az előzőkben — hűséges maradt a megalakulásakor maga elé tűzött feladathoz, hogy hazánkban az ókortudomány nagy és szép tradícióinak folytatását és egyben továbbvitelét, fejlesztését szolgálja a rendelkezésére álló szerény keretek között. Munkánk ebben az évben is folyamatos volt, tagtársaink s az érdeklődő kívülállók már lassanként megszokták a minden hónap 3. vagy 4. péntekén tartott felolvasó üléseinket. De, amellett, hogy ebben az évben is sikerült a felolvasó ülések folyamatosságát, s ezen túlmenően az irántuk való társadalmi érdeklődés állandóságát is fenntartani, ez az év új kezdeményezések esztendeje is volt.

A legutóbbi főtítkári jelentés elhangzása óta központi, budapesti felolvasó üléseink másora a következőképpen alakult:

1967. máj. 10. *Szabó Árpád*: Filológiai módszer a gondolkodás történetének kutatásában.
1967. jún. 16. *Falus Róbert*: Euripidés és a szofisztika.
Kádár Zoltán: Ornithiaca picta.
1967. szept. 4. *M. Dillon*, az Ír Királyi Tud. Akad. elnöke: Kelten und Indogermanen.
1967. szept. 22. *Harmatta János*: Megemlékezés Dávid Antalról.
Dobrovits Aladár: I. Amenemhat tanítása.
Szilágyi János György: Etruszko-korinthusi vázafestészet.
1967. okt. 20. *Brósz Róbert*: Megemlékezés Móra Mihályról.
K. Hegyi Dolores: Az ión phylé-rendszer eredeti jellege és keleti párhuzamai.
Diósy György: Gaius. Egy római jogtudós védelmében.
1967. nov. 24. *Dobrovits Aladár*: A szovjet ókortudomány félévészázada.
Harmatta János: Egy görög település Belső-Ázsiában.
1967. dec. 15. *Ferenczy Endre*: Róma külpolitikája a Nagy Latin Háborútól Appius Claudius Caecus censorságáig.
B. Thomas Edít: Dávid király táncának ábrázolása egy császárkori márvány asztallapon.
1968. jan. 10. *I. Irmscher*: Joachim Winckelmann und die Altertumswissenschaft heute.
1968. jan. 26. *Nagy Tibor*: Az első pannon consul pályafutása.
Castiglione László: Blemmyes ábrázolások és a núbiai X-csoport kérdése.
1968. febr. 23. *Hahn István*: Vulcatius jóslata és az augustusi propaganda.
Csillag Pál: «Africa, Camena Togatorum»
1968. márc. 20. *Dag Norberg*, prof. a stockholmi egy. rektora: Der Prozess gegen Caelius und Ciceros Verteidigungsrede.
1968. márc. 29. *Rütoók Zsigmond*: Költővé avatások.
Gabler Dénes: Kereskedelmi kapcsolatok Róma és a Kelet-Pannóniával szomszédos barbárok között.
1968. ápr. 26. *Trencsényi-Waldapfel Imre*: Görög anthropomorfizmus — egyiptomi thériomorfizmus.
Utána *J. S. Bach*: Phoebus és Pan viszállya c. kantátáját előadta az ELTE latin szakos hallgatóinak énekegyüttese.

1968. máj. 24. *Szádeczky-Kardos Samu*: Az avarkor története és Nagybulgária felbomlása.
Várady László: «Stilicho, proditor arceni imperii.»
1968. máj. 28. *J. Labarbe* prof., Liège: L'Anneau de Polycrate.
H. G. Pflaum prof., Paris: Force et faiblesse de l'armée romaine.

Felolvasó üléseink előadói tehát tagtársainkon kívül külföldi szaktekintélyek körétől is kerültek ki. Örömmel regisztrálhatjuk azt is, hogy mint eddig minden évben, úgy idén is sikerült olyan hazai előadókat megnyernünk, akik eddig még nem szerepeltek felolvasó üléseinken.

Az elmúlt év felolvasó üléseinek tematikája nehezen foglalható össze a hagyományos és megszokott rubrikákba. Elszegényitenénk az elhangzott előadásokon felvetett problémák gazdagságát, ha csupán annyit állapítanánk meg, hogy: az elhangzott 28 előadás közül — ebből ötöt vendégelőadó tartott — tudománytörténeti jellegű volt három; görög irodalomtörténeti: 2; egyiptológiai: 2; művészettörténeti, ill. ikonográfiai: 3; görög történeti: 2; római történeti, ill. latin filológiai: 6; vallástörténeti: 2; római jogi: 2; bizánci tárgyú: 1; keltológiai: 1; belső-ázsiai: 1; zenei előadás: 1; és végül megemlékező jellegű: 2. Egy ilyen besorolás nem tükrözné adekvát módon az elhangzottak tárgyát, tartalmát, és végképpen nem az előadott tudományos eredmények kutatásában érvényesült módszertani szempontokat. Az idén elhangzott előadások jelentős része az ókortudomány egyes határterületeire irányult, mind tematika, mind pedig módszer tekintetében. Klasszika-filológusaink kapcsolatot teremtettek a természetudományokkal, egységben igyekeztek látni a történet és művészettörténet, ill. vallástörténet és politikai történet problémáit, analóg jelenségeket kutattak fel a görög irodalmi hagyomány és az ókori hellénségtől időben és térben távoli «barbár» népek intézményei és ritusai között, egy-egy ókortudományi kérdés megvilágítására egyszerre vették igénybe a régészet, filológia és történettudomány eredményeit s egységben szemlélték az ókori Keletnek s a görög — római világnak vallástörténeti folyamatait. Ezek az előadások érdeklődési körük és módszerük tekintetében kifejezték tehát az általunk képviselt tudomány fejlődésének azt az új irányát, amely az ókori világ lényegi egységét felismerve, — éspedig mind szinkronikus, mind diakronikus vonatkozásban — a komplex kutatási módszerek alkalmazását igényli és éppen ezek által átfogó, a szűkebb diszciplínák határára átnyúló eredményekre vezet. Meggyőződésünk, hogy ezekkel a módszerekkel és az érdeklődési kör illetén bővülésével érhetünk csak el újnak tekinthető eredményeket ebben a tudományágban, amelynek kutatói talán minden más történeti diszciplína képviselőinél inkább vannak kitéve a már elért eredmények ismétlése, összefoglalása és újra elmondása veszélyének. Ezen, a mindenképpen örömmel üdvözlendő tendencián túlmenően, igyekeztünk kiküszöbölni a tavalyi főtítkári jelentésben joggal kiemelt hiányokat: két értékes előadás foglalkozott pannoniai témával, ugyancsak kettő a görögység klasszikus korának problémáit érintette, és öt előadás foglalkozott a klasszikus világ s a környező ún. barbár világ kölcsönös érintkezésének, egymásra hatásának kérdéseivel.

Bár egyetlen év korlátozott számú előadásaiból sohasem szabad túlzottan messze-menő általános következtetéseket levonni, sem pozitív, sem negatív irányban, mégis lehetetlen észre nem venni azt, hogy a legfiatalabbak köréből való utánpótlásunk némi-képpen akadozik. Idén nem volt előadóink között olyan 30 évnél fiatalabb kutató, aki első ízben szerepelt volna idén előadói minőségben. E tekintetben tavaly még kedvezőbb volt a helyzet, s anélkül, hogy ebből túlzottan negatív következtetéseket vonnánk le, mégis jobban kell a jövőben — már jövő esztendőben — arra törekednünk, hogy fiatal kutatóink előtt szélesebbre tárjuk a társulatunkon keresztül való nyilvános szereplés lehetőségeit.

Társaságunk két vidéki szakosztálya, a debreceni és a szegedi ebben az évben is folytatta eddigi érdemes tevékenységét, hála Borzsák István, ill. Szádeczky-Kardoss Samu professzorok irányításának. A két szakosztály előadásai a következők voltak:

Debrecenben

1967. nov. *Sarkady János*: A szovjet ókortudomány teljesítménye és hatása a hazai kutatásokra.
1967. dec. *M. Brozek* prof., Krakkó: a) Petronius-kéziratok; b) Statius és Vergilius; c) Prudentius történeteszemlélete.
1968. márc. *Hahn István*: Új eredmények és új problémák a Holt-tengeri tekerccsek kutatásában.
1968. máj. *Kádár Zoltán*: Winckelmann debreceni fogadtatása.

Szegeden a tervezett márciusi előadó ülés közbejött technikai akadályok miatt elmaradt, helyette az Ókortudományi Társaság s a Klasszika-filológiai Tanszék közös szervezésében a végzett hallgatók számoltak be egy-egy dolgozat bemutatásával az egyetem elvégzése óta folytatott munkájukról.

Örvendetes eseménye volt az idei évnek, hogy sikerült megjelentetnünk új társulati kiadványunkat, Hésiodos Theogóniájának kommentárral kísért avatott fordítását, mely «Istenek születése» címen jelent meg, Trensényi-Waldapfel Imre akadémikus munkája. Remény van arra, hogy a jövőben is legalább évenként egy-egy újabb füzettel gazdagíthatjuk klasszikus fordításaink eddigi sikeres sorozatát.

Legutóbbi közgyűlésünkön immár negyed ízben került kiosztásra a Társaság elhunyt elnökének, Marót Károlynak emlékére alapított díj, amellyel a Társaság a lefolyt évben valamely fiatal kutatótól tartott kiemelkedő értékű előadást jutalmaz. A díjat ezúttal *Szabó Miklós* nyerte el, «A kelták Görögországban» c. előadásáért.

A magyar ókortudomány alapjainak megszilárdítása és perspektivikus utánpótlásának biztosítása érdekében végzett munka egyik legfontosabb területe a közpiskolai latin tanulmányi versenyek rendezése. Társaságunk a versenyt az idén immár ötödik ízben az elmúlt évekhez hasonlóan *Berényiné Révész Mária* egy. doc. fáradhatatlan lelkes szervezésével és vezetésével, a korábban kialakult keretek között rendezte meg, a Művelődésügyi Minisztérium, az Országos Pedagógiai Intézet és a KISZ támogatásával, két fordulóban. Az első fordulóban 1968. febr. 22-én kb. 120 iskola 800 tanulója vett részt: tavalyhoz képest tehát az iskolák száma növekedett, a versenyzőké azonban csökkent. A kitzűzött szöveg: Sallustius: Ep. ad Caesarem II. 13 cap. első 15 sora nyelvtanilag elég könnyű, politikai mondanivalójában pedig ma is nevelő hatású. A döntőbe, melyet márc. 23-án, Budapesten tartottunk, 46 vidéki és 21 budapesti iskola összesen 78 tanulója (ebből 50 vidéki és 28 budapesti) jutott. A kitzűzött szöveg ez esetben költői jellegű volt: részlet Ovidius: Tristia I. 3-ból (a költő feleségének áldozatos magatartása száműzetésekor). A feldolgozás szintje nagyjából megfelelt a tavalyinak, s így idén is kiadható volt az I. díj is, melyet *Pintér László*, a bp. III. ker. Martos Flóra gimn. IV. o. tanulója nyert (tanára: *Ritók Zsigmond* kandidátus); a további díjazottak: 2. díj: *Szöllősi Márta* (Bp. IX. ker. Patrona Hungariae gimn., tanára: *Varga Gizella*); két III. díj: *Boros Ilona* (Bp. IV. ker. Kanizsai Dorottya gimn., tanára: *Szécsi Gáspárné*) és *Vargha György* (Kisvárdai Császi László gimn., tanára: *Gondos Gyula*). A díjazottakon kívül elsőfokú dicséretet és könyvjutalmat kapott 7 tanuló, tízen pedig másodfokú dicséretben és ajándékban részesültek. A jutalmazottak között ismét egyaránt szerepelnek fővárosiak s az ország legkülönbözőbb tájainak képviselői: Kisvárdai és Csurgó, Sárospatak és Nyíregyháza középiskoláinak legjobb latinistái. Köszönet jár ezért tanáraiknak is, és általában a latin nyelv középiskolai képviselőinek, akik mostoha körülmények között, egyre kevesebb elismerést várva és aratva, áldozatos munkával ébresztik fel tanítványaik érdeklődését, érzékét és szeretetét az antikvitás nyelvi és kultúrája iránt.

Társaságunk taglétszáma ebben az évben alig változott; jelenleg 647 fő.

Társaságunk élete ebben az évben sem maradt mentes néhány fájdalmas veszteségtől. Magas korban, évtizedes betegség után távozott körünkől Dávid Antal címzetes egyetemi tanár, a magyar assziriológia megteremtője; eltávozott körünkől Kovács Gyula választmányi tagunk, aki mint az egyetemi gyakorló gimnázium nyelvi ismeretekben páratlanul sokoldalú vezető tanára, oly sokunkat vezetett be a latin, görög vagy valamely modern nyelv tanításának módszertanába. Fájdalmas hirtelenséggel halt meg Varga László, a debreceni Tudományegyetem docense, a humanizmus kora magyarországi latin nyelvű irodalmának érdemes és szorgalmas kutatója. És búcsúzzunk el a tragikus hirtelenséggel elhunyt Móra Mihály professzortól, a római jog elvi kérdéseinek kiváló kutatójától, aki oly szeretetteljesen törekedett arra, hogy az ókortudománynak általa képviselt területét minél szervesebben kapcsolja egybe az ókortörténeti kutatásokkal. Az elmúlt évben Dávid Antal és Móra Mihály emlékének egy-egy felolvasó ülésünk keretében külön megemlékezéssel adóztunk.

Abban a tudatban búcsúzzunk az elköltözötték értékes és megnyerő egyéniségétől, hogy személyiségük emléke tovább él bennünk, a túlélőkben, tudományos teljesítményük pedig beleolvad a klasszika-filológia eredményeinek nagy összességébe. Adózzunk emléküknél rövid felállással!

Az emlékezés percei után hadd zárjuk ezt a főtítkári jelentést egy — e percekben már nem új — de mindnyájunk számára örvendetes és megtisztelő bejelentéssel. Ebben az évben Társaságunknak lehetősége nyílt egy újabb kitüntetést odaítélésére. Míg a Marót Károly-díj a pályájuk legkezdetén álló fiatal kutatók számára nyújt nemes buzdítást, idén először van módunk az Ábel Jenő emlékéremmel jutalmazni legkiemelkedőbb kutatóink már érett életművének maradandó eredményeit. Így immár együttessen adózhattunk a *iuventus* és a *matura virtus* érdemeinek.